

Datum van inontvangstneming : 30/03/2018

Zaak C-137/18

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

22 februari 2018

Verwijzende rechter:

Landgericht Dresden (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 februari 2018

Verzoekende partij:

hapeg dresden gmbh

Verwerende partij:

Bayrische Straße 6-8 GmbH & Co. KG

Landgericht Dresden

Zivilabteilung (civiele kamer)

[omissis] Beslissing

In het geding tussen

hapeg dresden gmbH, [omissis] Dresden

[omissis] – verzoekster –

[omissis]

tegen

Bayrische Straße 6-8 GmbH & Co. KG, [omissis] Dresden

vertegenwoordigd door bedrijfsleider Michael Oertel

– verweerster –

[omissis]

inzake een architectenkwestie

geeft de zesde civiele kamer van het Landgericht Dresden (rechter in eerste aanleg Dresden) [omissis]

op 8 februari 2018

onderstaande beslissing:

[Or. 2]

1. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt overeenkomstig artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

Dient het Unierecht, met name artikel 15, lid 3, onder b) en c), alsmede artikel 16, lid 1, eerste, tweede en derde volzin, onder b) en c), van richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 (dienstenrichtlijn) aldus te worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling – zoals de regeling die aan de orde is in het hoofdgeding – volgens welke het niet is toegestaan om in overeenkomsten met architecten en/of ingenieurs een lager honorarium overeen te komen dan de minimumvergoeding die volgens de Honorarordnung für Architekten und Ingenieure (honorariumregeling voor architecten en ingenieurs) in rekening dient te worden gebracht?

2. De behandeling van de zaak wordt geschorst.

Motivering

I.

In het onderhavige geding vordert verzoekster van verweerster nadere uitbetaling van architectenhonoraria.

1. Partijen sloten in het voorjaar van 2012 aanvankelijk mondeling een overeenkomst om voor het pand Bernhardstraße 4 in Dresden alle ontwerpwerkzaamheden te verrichten die zijn opgenomen in uitvoeringsfasen 1 tot en met 4 van de Honorarordnung für Architekten und Ingenieure (honorariumregeling voor architecten en ingenieurs; hierna: „HOAI”). De overeenkomst betrof deze fasen tot aan de verkrijging van een bouwvergunning om het gebouw aan de Bernhardstraße 4 zodanig aan te passen dat het niet langer als kantoor maar als woonruimte kon worden gebruikt. Op 1 en/of 14 januari 2013 sloten de partijen een schriftelijke overeenkomst inzake ingenieurswerkzaamheden, waarin de uitvoeringsfasen 1 tot en met 4 voltooid worden genoemd en waarin opdracht werd gegeven

voor de werkzaamheden van uitvoeringsfasen 5 tot en met 9 in de zin van § 33 HOAI alsmede voor nadere werkzaamheden. Hiervoor kwamen de partijen een vaste prijs van 147 000,00 EUR (bruto) overeen.

Zoals bepaald in de overeenkomst [**Or. 3**] werd het gebouw voor gebruik als woonruimte omgebouwd.

Nadat alle werkzaamheden voor reparatie en herbouw van het gebouw aan de Bernhardstraße 4 in juni 2014 waren voltooid, heeft verzoekster verweerster een minimumvergoeding op basis van de HOAI in rekening gebracht.

Voor zover verweerster tegen de vordering tot betaling van honorarium aanvoert dat in de overeenkomst vastgelegde ingenieurswerkzaamheden niet zijn verricht, is dat irrelevant [omissis] [nadere uitwerking hiervan; niet van belang voor de prejudiciële verwijzing]

Dienovereenkomstig moet er van rechtswege van worden uitgegaan dat verzoekster de haar opgedragen werkzaamheden volledig heeft verricht.

2. Naar Duits recht is de vordering principieel gegrond; inzake de hoogte ervan dient nog wel deskundigenbewijs te worden overgelegd, maar aangezien uit de betrokken overeenkomst de plicht volgt tot betaling van de vaste prijs die werd afgesproken, staat nu reeds vast dat het beroep volgens Duits recht op onderstaande gronden tenminste gedeeltelijk slaagt.
  - a) Op grond van § 7, lid 3, HOAI is het in uitzonderlijke gevallen mogelijk schriftelijk een lager bedrag overeen te komen dan de in deze regeling vastgelegde minimumvergoedingen. Uitzonderingen moeten per definitie beperkt worden uitgelegd en kunnen slechts in bijzondere omstandigheden worden toegepast. Van zulke omstandigheden kan sprake zijn indien de door architecten of ingenieurs te verrichten werkzaamheden slechts bijzonder weinig inzet vergen, voor zover volgens de berekeningscriteria van de HOAI niet al met deze omstandigheid rekening moet worden gehouden. Verder kan van een uitzonderingssituatie sprake zijn wanneer de werkzaamheden op juridisch, economisch, sociaal of persoonlijk vlak nauw met elkaar samenhangen of wanneer andere bijzondere omstandigheden aan de orde zijn. Dergelijke bijzondere omstandigheden kunnen zich bijvoorbeeld voordoen indien een [**Or. 4**] ontwerp meermaals gebruikt kan worden [omissis] [nationale rechtspraak].

In het onderhavige geval zijn noch dergelijke noch vergelijkbare omstandigheden aangevoerd.

- b) In navolging van de rechtspraak van het Bundesgerichtshof komt verweerster volgens de kamer evenmin bescherming toe uit het oogpunt van een billijkheids- en rechtvaardigheidsbeoordeling in de

zin van §§ 138 en 242 Bürgerliches Gesetzbuch (hierna: „BGB”). Op grond daarvan zijn overeenkomsten met vaste prijzen die lager zijn dan de minimumvergoedingen ook geldig indien de opdrachtgever om die reden bescherming verdient dat hij gezien zijn gehele specifieke levensomstandigheden de bepalingen van de HOAI over het verbod op vergoedingen die lager zijn dan de minimumvergoedingen noch kende noch hoefde te kennen en hij veeleer vertrouwt op de ook in dit opzicht deskundige architect en/of ingenieur die bereid is een vaste prijs die lager is dan de minimumvergoeding, overeen te komen, zonder zijn medecontractant over de ontoelaatbaarheid daarvan in kennis te stellen [omissis] [nationale rechtspraak].

In het onderhavige geval is de bedrijfsleider van verweersters beherende vennoot zeer ervaren op het gebied van onroerend goed met inbegrip van bouwprojecten die architecten- en ingenieurswerkzaamheden vereisen. Volgens § 166, lid 1, BGB is de persoonlijke hoedanigheid van de vertegenwoordiger, hier de bedrijfsleider, doorslaggevend. Het Landgericht Dresden deelt op grond van de door verzoekster aangevoerde feiten, waarvan verweester alleen de beoordeling bestrijdt, verzoeksters mening dat verweester ten aanzien van het onrechtmatige aangaan van een overeenkomst met een vaste prijs die lager was dan de minimumvergoedingen, geen bescherming verdient.

- c) Ook inzake de aanvankelijk mondeling overeengekomen uitvoeringsfasen 1 tot en met 4 die zijn opgenomen in de schriftelijke overeenkomst met betrekking tot de uitvoeringsfasen 5 tot en met 9 van 1 en/of 14 januari 2013, is niet voldaan aan de voorwaarden voor een overeenkomst houdende kwijtschelding van schuld [omissis] [nadere uitwerking daarvan; betreft enkel nationaal recht en is niet van belang voor de prejudiciële verwijzing]
- d) De goede trouw, § 242 BGB, [omissis] vormt voor verzoekster evenmin een belemmering om aanspraak te kunnen maken op de minimumvergoeding [omissis] [nadere uitwerking daarvan; betreft enkel nationaal recht en is niet van belang voor de prejudiciële verwijzing]

Verweester heeft geen omstandigheden van dien aard aangevoerd.

- 3. Indien de nationale regelingen echter in strijd zouden zijn met het Unierecht, dan zou het beroep zeker moeten worden afgewezen, voor zover meer dan de overeengekomen vaste prijs wordt gevorderd. Aangezien de Europese Commissie belast is met een eigen oorspronkelijke uitlegging van de Europese wetgeving in materiële zin en tegen de Bondsrepubliek Duitsland een procedure voor het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft ingeleid waarin zij vordert vast te stellen dat de Bondsrepubliek Duitsland in dit

opzicht, doordat zij de in de HOAI vastgestelde verplichte honoraria voor architecten en ingenieurs heeft gehandhaafd, haar verplichtingen uit artikel 15, lid 1 en lid 2, onder g), en lid 3, van richtlijn 2006/123/EG alsmede artikel 49 VWEU niet is nagekomen (HvJ EU, zaak C-377/17), moet de verwijzende rechterlijke instantie in aanmerking nemen dat voor de beslissing van het onderhavige geding doorslaggevende bepalingen van de HOAI strijdig zijn met het Unierecht en als gevolg van de voorrang van het Europese recht niet toepasbaar zijn.

Voor zover in de hogere nationale rechtspraak tot op heden geen verwijzingsbeslissing is genomen op de grond dat er dwingende redenen van algemeen belang in de zin van artikel 15, lid 3, onder b), van richtlijn 2006/123/EG zouden zijn die voor de minimumvergoedingsregeling zouden pleiten, onderkent het Landgericht Dresden het bestaan van zulke redenen niet, aangezien deze beoordeling op een zuiver nationale benaderingswijze berust en niet uitgaat van het als enige beslissende Unierechtelijke uitleggingscriterium [omissis] [nationale rechtspraak]

II.

Op grond van een en ander moet het geding worden geschorst en wordt aan het Hof van Justitie van de Europese Unie de hierboven gestelde prejudiciële vraag voorgelegd.

[omissis]